

Diakoni som kirkelig tjeneste

Av lektor Alf B. Oftestad

Skal vi tenke diakonalt må vi tenke i menighetskategorier. For diakonien er en kirkelig tjeneste. Den kan ikke løses fra kirken. Menigheten er det sted hvor man først driver diakoni og den egentlige måten man driver diakoni på, er utifra menigheten.

Hva menigheten er.

Så må vi da først være klar over hva Jesu Kristi kirke er, hva Guds menighet er for noe. I et av våre bekjennelsesskrifter står det at Kirken er de helliges samfunn, hvor evangeliet læres rett og sakramentene blir rett forvaltet (CA VII). Bisetningen er ingen bisak, men i virkeligheten en hovedsak. Ordene «det hellige samfunn» har to betydninger. 1) Et samfunn i det hellige, altså en delaktighet i nådemidlene. 2) Et

samfunn med de hellige eller de troende. Begge tolkninger er viktige og henger sammen. Det å leve i og av nådemidlene er grunnlaget for vår kristenstand og kristentro. Det er også nådemidlene som gjør kirken til kirke. Der hvor de forvaltes rett er kirken. Her møter Kristus oss, i det Guds Ord som forkynnes, når skrikende barn bæres frem og blir døpt, og hver gang de troende eter og drikker Hans legeme og blod. Her er Jesus til stede i all enkelhet til anstøt for mange, ja, for de fleste, men for enhver som tror, til frelse, liv og salighet. Kirkens fremtid ligger i å besinne seg på sin egenart d.v.s. sitt gudstjenesteliv. Etterhvert som sekulariseringen går sin gang og samfunnet blir stadig mer pluralistisk, må kirken besinne seg på sin egenart, og skal den kunne bli fornyet kan den bare fornyes gjennom det som skapte den, nemlig de nådemidler som kirkens Herre ga den. Da kan den også bli noe for verden omkring den. Mens en kirke som bare strever etter å være moderne i sin samfunnskritikk og i sin sosialaktivisme, som bare engasjerer seg i utviklingshjelp, mellommenneskelig samfunnsaksjoner og politisk aktivitet; og innenfor murene arrangerer liturgiske imitasjoner, religiøse dialog«prekener», beat-messer osv. står i fare for selv å bli sekularisert, idet den anstrenger seg for å legitimere

seg og gjøre seg gjeldende i samfunnet. Kirkens vesen er annerledes, nemlig dens nådemidler. Fellesskapet, samfunnet med *det hellige* skaper samfunn med *de hellige*, de kristne. Den Hellige Ånds verk, gjennom nådemidlene, skaper et hellig samfunn. Vi er lemmer på Jesu Kristi legeme og er du lem på Hans legeme, så er du *ett* av lemmene. Rom. 12. 1. Kor. 12. Det finnes ikke et individuelt Kristusfellesskap, for i samme øyeblikk som du trer i forbindelse med Kristus, og det gjør du i dåpen, så trer du i samme reelle forbindelse med kristenheten og menigheten. Du inkorporeres i menigheten, i Hans legeme.

Hvordan være menighet, leve som Hans legeme, Kol. 1,24, Ef. 1,22—23, være lem, blir det egentlige spørsmål for diakonien. For ut av det samfunn som skapes av nådemidlene vokser diakonien. Koinonia, heter det i Det nye testamente, Ap.gj. 2,42, og ordet betyr samfunn, ta seg av hverandre, Rom. 12,13, ha fellesskap i timelege og åndelige ting. Her er bakgrunnen for menighetens barmhjertighet og omsorg, dvs. alt hva diakoni heter. Koinonia = fellesskap, samfunn, og diakonia = tjenesten for dette samfunn. Diakonien springer ut av dette samfunnet på nådemidlenes grunn og den skal tjene det.

Det interne diakoni.

Diakonien har først og fremst en intern måte å virke på. Den er en sentripetal handling. «La oss derfor, mens vi har leilighet til det, gjøre det gode mot alle, *men mest mot troens egne folk*». Gal.

6,10. Diakonien er gitt til menigheten for å styrke den, bygge den og forme den. De som samles rundt nattverbordet har livssamfunn med Kristus, men også omsorg for hverandre. Diakonien skal fremme dette *broderfellesskapet* innad, og etterhvert som Guds menighet skiller seg ut fra det sekulære samfunn og opererer ut fra andre kategorier enn dette, blir menigheten klar over sitt fellesskap og avhengigheten av hverandre. Fellesskapet mellom de troende, hvordan det er, om det vokser eller avtar, er diakoniens sak. Det bør derfor være et diakonat, en instituert diakonitjeneste i menigheten. Denne diakonitjenesten har ansvaret for menighetsstrukturen. Forvaltningen av nådemidlene og den tjeneste som har ansvaret for dette er kirke-konstituerende. Menighetens oppbygging og struktur er et adiaforon, men ikke likegyldig. Diakonitjenesten i menigheten må spørre om den nåværende menighetsstruktur er en tilfredsstillende ordning, er den tjenlig og fremmer den en kristen omsorg mellom menighetens lemmer? Er det et rett fellesskap i og utenfor gudstjenesten? Hva med oppfostring av unge og omsorgen for dem, og hva med de økonomiske problemene i menigheten? Hva med omsorgen for dem som lider? «Om et lem lider så lider de alle». (1. Kor. 12,26). Diakonien har hovedansvaret og spør alltid om dette er sant. For diakonien er per definisjon: Kirkens omsorg for det enkelte menneske til legeme og sjel.

Over til s. 18

De fleste i våre menigheter har liten eller ingen kontakt med kirkens liv og virke. Det må være galt å fortsette å døpe og samtidig oppleve at gapet mellom antall døpte og dem som kommer til Gudstjeneste stadig blir større. For hundre år siden følte vår «diakonifader» J. H. Wichern på det samme problemet og led under det. Han organiserte en diakonitjeneste som møtte folket hvor de var i deres arbeid, i hjemmene, på gaten, i lidelsen og nøden. Vi er sørgelig nok ikke kommet lenger og må ta lærdom av han. De store mammutmenighetene må brytes ned forat vi alle som tilhører Kristi legeme (som er døpt inn i det) skal vite at menigheten har omsorg for dem. Kirkens middealderlige organisasjon må ikke være en hindring for evangeliets løp i menigheten og omsorgen for den enkelte. I aposteltiden var husmenigheten (Ap.gj. 2,46) et naturlig virkemiddel. I vårt pluralistiske samfunn vil det samme være et naturlig ansatspunkt til et begynnende menighetsliv. Man inndeler de store menigheter i en mengde små enheter, som har tilgang til en bestemt prest. Organiseringen — og sammenbindingen av disse er diakoniens sak.

Diakoni uten et feste i kirkens liv, gjør diakonien til sosialtjeneste og velferdshandling som måles etter den sekulære humanitets mål og politiske hensiktsmessighet. Det blir i virkeligheten diakoniens fall. Derfor skal diakonien tre frem i den gudstjenestelige forsamling som en liturgisk-diakonihandling utøvet ved diakonen, slik at man forstår at diakonen er noe

annet enn en velferds mann. Diakoni og liturgi er nemlig bundet sammen som nestekjærlighetsbudet og budet om å elske Gud Herren (Mrk. 12,28). I gudstjenesten mottar kirken og dens tjenere muligheten, friheten og kraften til tjenesten for nesten. Og i tjenesten for nesten blir gudstjenesten bevart for selvtilstrekkelighet uten barmhjertighet. Liturgi uten diakoni er prestatjeneste og levitttjeneste uten barmhjertighet. (Luk. 10,31—32).

I menighetens første tid var det alminnelig at diakonen deltok i distribusjonen av både brød og vin. Flere av våre kirkefedre forteller om det: Ignatius av Antiochia sier at diakonene er «tjenere av Jesu Kristi mysterium», som antyder en liturgisk funksjon ved feiringen av nattverden. Justinus uttrykker seg enda klarere: «De som kalles diakoner utdeler sammen med oss det velsignede brødet og vinen (og vannet) til alle som er til stede for å motta disse gavene og også bære dem ut til dem som ikke er til stede» (I Apologien 65.5, sml. 67.5). Presten velsignet (konsekrede) elementene og diakonen distribuerte, senere distribuerte presten brødet og diakonen kalken. Diakonen bar også det konsekrede brødet og vinen til de syke og lidende av menighetsleddene som ikke kunne være til stede i gudstjenesten. Ja, etter Clemensbrevet bar også diakonissene sakramentet til syke kvinner i menigheten.

I Det nye testamente er det en klar forbindelse mellom brødsbrytelsen og bespisningen av de fattige. Den egentlige betydning

av ordet diakonein er «tjene ved bordene». Og på Jesu tid hadde måltidene et liturgisk preg, følgende er det nok riktig at denne grunnbetydning også peker på en forbindelse mellom liturgi og diakoni. Nattverdinnstiftelsen i Luk. 22 og fotvaskingen i Joh. 13 viser også denne forbindelse «Gjør dette — — —» går både på nattverden og det diakonale eksempel som Jesus gir sine disipler. Paulus' kritikk av forholdene i Korint (1. Kor. 11) viser også at nattverden var knyttet sammen med et virkelig kjærlighetsmåltid spesielt for de fattige (agape). Diakonien vokser altså ut fra dette måltidet (nattverden og kjærlighetsmåltidet), hvor samfunnet med Kristus (du eter og drikker Hans legeme og blod) og de troende er realistisk og synbart til stede. Derfor bør diakonatet ha en selvfølgelig oppgave ved distribusjonen av de konsekreerte elementer.

Allerede Wichern formet en diakonibønn, som han ville at diakonissene skulle be i søndagens høymesse. Dette synes å være bønnen etter syndstilgivelsen, altså i begynnelsen av gudstjenesten — en takkebønn for syndstilgivelsen. Den andre bønnen i gudstjenesten, som kunne være aktuell for diakonen å be, er takkebønnen etter kommunionen. På den måten representerer han menigheten på en spesiell måte og det er i pakt med hans tjeneste. Lesingen av visse tekster burde overlates til diakonen. En gammel tradisjon er at diakonen leser epistelen.

Liturgi og diakoni hører sammen, derfor er det viktig at diakonikandidatene i sin utdannelse

får innføring i gudstjenestens teologi og en liturgisk trening.

Den eksterne diakoni.

Diakonien har også en ekstern måte å virke på. Den er en sentrifugal handling. Begge disse diakonale retninger — innad og utad — går over i hverandre og henger organisk sammen. Mer prinsipielt er det en forskjell. Handlingen, diakonien innad som er til for å styrke menigheten, bæres oppe av den kristne broderkjærlighet. Handlingen, diakonien utad, er til for å fremme den kristne nestekjærlighet. Men begge har sitt sentrum i kirkens nådemiddelforvaltning — Ordets forkynnelse, dåpen og nattverden. Dette er utspringet for all diakoni, for enhver kristen og enhver diakon er et lem på Kristi legeme som er kirken — Guds menighet på jord. Ingen er solo-spiller, ingen er «freelancer», men alle er menighetslemmer dvs. representanter for Guds folk på sitt sted i sitt arbeid. Man har Guds menighet «i ryggen» i forbønn, alminnelig legemlig og åndelig hjelp og omsorg. Dette kommer tydeligere frem i de land hvor kirken er under forfølgelse eller hvor Guds menighet frister en diaspora-tilværelse i et gjennom sekularisert og pluralistisk samfunn.

Den spesielle diakonitjeneste er i randen flytende, både fordi dens egen karakter ikke er så lett å bestemme som f.eks. prestens, og fordi diakonien, samtidig som den er fundert i kirkens liv — den springer fram av nådemiddelforvaltning — så lever den også i

Over til s. 21

I tillegg til dette kurset skal det holdes kurs for «ledende sykepleiere». Disse stillingene ble opprettet i tilknytning til sykepleieraksjonen 1972. Kursene varer 2 uker, og alle som skal ha stilling som ledende sykepleier, må ha gjennomgått slike kurs. På kursene ved Diakonhjemmet deltar sykepleiere fra 8 private sykehus i Oslo-området. Det er i første rekke samarbeidsproblematikken som er emne for kursene.

Undervisningsleder, diakon Jostein Stegane, forestår både reaktiviseringskurset og kursene for ledende sykepleiere i tillegg til sin øvrige virksomhet.

Utvidelse av skolebygg.

Vi er nå i ferd med utvidelsen av det eksisterende sosialskolebygget. I det nye bygget skal man ha 6 undervisningsrom, 3 nye gruppe-

Diakoni som kirkelig ..

Forts. fra s. 19

skjæringspunktet mellom kirke og samfunn. Dette er diakoniens «storhet» og vanskelighet. Men den spesielle diakoni må alltid representere kirken på en spesiell måte, nemlig ved *kirkelige* tjenester — embedsfunksjoner som bare den innvidde diakon kan ha til forskjell fra andre kristne, f.eks. prekengudstjenester på det sted man arbeider, i institusjonen/anstalten, et spesielt sjelesørgeransvar, og/eller i tillegg til sin sekulære stilling i stat/kommune, har en liturgisk oppgave i menighetens gudstjeneste. Det er unødvendig å nevne at enhver diakonutdannet som har blitt innviet til sin tjeneste, står under det sjelesørgeriske ansvar av kirkens tilsynsmann, det være seg prosti, bispedømmediakonen eller biskopen. (Man håper at man i nærmeste fremtid vil få tilsynsdiakoner i hvert bispedømme). De som etter endt diakoni-utdannelse går inn i sekulære stillinger er satt på kirkens utposter og trenger en spesiell støtte fra menighetens side.

Mange har et kall fra Gud til denne gjerningen de utfører. De bør kjenne fellesskapet og brodersamfunnet i Guds menighet og vite at den troende menighet står bak dem i forbønn og omsorg i det grenseland som de arbeider, og når de er ensomme og ubeskyttet i sin stilling, som ofte krever et troens vågemot. Disse er kirkens utstrakte arm inn i det sekulære samfunns sosiale arbeid. De er det brohode av uvurderlig betydning som vi aldri må gi slipp på. I et samfunn som blir stadig mer sekularisert og pluralistisk er de i sin diakonale/sosiale tjeneste et bevis på kirkens omsorg for mennesket utenfor menigheten og samtidig et bevis på at det går an å øve diakoni på en post av sekulær natur. En slik diakonitjeneste i en sekulær stilling er med på å utvide kirkens kontaktflate og dens virkefelt. Den blir ikke en ghettokirke.

All diakoni er en livsytring som springer ut av menigheten og dens gudstjenesteliv.

Kirkens diakonat er inspirator og organisator for menighetens diakonale virke.